

PODKLAD PRO PŘEDMĚT

OBCHODNÍ A PRACOVNÍ PRÁVO PRO EKONOMY

1. přednáška

JUDr. Radim Kríž, Ph.D.
radim.kriz@vsci.cz

Pojem obchodního práva, prameny obchodního práva, pojem podnikání, pojem podnikatele, pojem spotřebitel, člověk jako podnikatel, právnická osoba jako podnikatel.

Otázka přístupu k obchodnímu právu: co má být kritériem obchodních vztahů?

Osoba obchodníka (např. Německo – právo obchodníků) x **Uskutečněná obchodní jednání** (např. Francie – právo uskutečněných právních jednání)

Existence 2 právních předpisů – občanského zákoníku a obchodního zákoníku – dualistický systém – ve většině států, včetně Německa (subjektivní pojetí obchodního práva) a Francie (objektivní pojetí obchodního práva)

I tam, kde neexistuje obchodní zákoník, existují zvláštní právní úpravy obchodní společnosti – **komercializace občanského práva** (např. Švýcarsko, Nizozemsko a nyní i ČR),

Pojem obchodního práva:

Obchodní právo (komercialistika): je soubor soukromého práva, které upravují majetkoprávní postavení obchodníků (podnikatelů) a vztahy vznikající mezi nimi v souvislosti s jejich podnikatelskou činností, do nichž obchodníci (podnikatelé) vstupují, a to včetně vztahů, na jejichž druhé straně stojí i nepodnikatelé (neobchodníci).

Pojem obchodního práva v sobě zahrnuje:

- součást soukromého práva jako systému právní úpravy,
- obor teorie a právní vědy,
- obor praxe (podnikatelé),
- pedagogická disciplína.

Předmět obchodního práva:

Předmětem obchodního práva je právní postavení podnikatelů v soukromoprávních vztazích, právní úprava obchodních korporací a některých dalších vztahů s podnikáním souvisejících.

Lze uvést, že předmětem obchodního práva je kromě úpravy podnikatelů zejména úprava obchodních společností, obchodního rejstříku, obchodních knih (účetnictví), obchodních

smluv majících obchodní povahu (například pojištění, bankovní smlouvy, komisionářské smlouvy, obchodní zastoupení, přepravní smlouvy, obchody s cennými papíry, ale i smluv kupních nebo smluv o dílo), směnek a dalších, nekalé soutěže, kapitálového trhu a průmyslového vlastnictví.

Historie:

Rakousko:

- **ABGB** – 1811 (OZ),
- **AHGB** – 1863 (ObchZ)

ČSR:

- **141/1950 Sb.** (OZ),
- **40/1964 Sb.** (OZ),
- **109/1964 Sb.** (HZ) a
- **101/1963 Sb.** (zákoník mezinárodního obchodu)

Po 1989:

- **509/1991 Sb.** – novela OZ
- **513/1991 Sb.** (ObchZ)
- **89/2012 Sb.** (ObčZ)
- **90/2012 Sb.** (ZOK)

Prameny obchodního práva v ČR:

Základní vnější prameny (tzn. mezinárodní) prameny právní úpravy:

- **Mezinárodní smlouvy (publikovány ve sbírce zákonů)** – aplikační přednost před vnitrostátními prameny
- **Nařízení Rady a Komise EU** – mají přímý a bezprostřední účinek, není nutná jejich transformace do národních právních řádů (např. Nařízení Rady č. 2157/2001 o statutu evropské společnosti)
- **Směrnice Rady a Komise EU** – přímá aplikovatelnost není dána, musí být implementovány do národního práva, pokud to ale nebude implementováno v implementační době (zpravidla 2leté), dává možnost subjektům se dovolávat v nich obsažených práv, např.:
 - směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1132 z 14.06.2017, o některých aspektech práva obchodních společností,
 - směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1151 z 20.06. 2019, kterou se mění směrnice (EU) 1017/1132, pokud jde o využívání digitálních nástrojů a postupů v právu obchodních společností,
 - směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/2121 z 27.11. 2019, kterou se mění směrnice (EU) 2017/1132, pokud jde o přeshraniční přemístění sídla, fúze a rozdělení,
 - směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2012/17 EU z 27.11. 2019, kterou se mění směrnice (EU) 2017/1132, pokud jde o přeshraniční přemístění sídla, fúze a rozdělení,

- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/17/EU ze dne 13. 06. 2012, kterou se mění směrnice Rady 89/666/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/56/ES a 2009/101/ES, pokud jde o propojení ústředních, obchodních a podnikových rejstříků (tzv. systém BRIS),

Základní vnitřní prameny právní úpravy:

- **zák. č. 89/2012 Sb. (ObčZ),**
- **zák. č. 90/2012 Sb. (ZOK),**
- **zák. č. 455/1991 Sb. (živnostenský zákon),**
- **zák. č. 87/1995 Sb. (zákon o spořitelních a úvěrních družstvech),**
- **zák. č. 77/1997 Sb. (zákon o státním podniku),**
- **zák. č. 143/2001 Sb. (zákon o ochraně hospodářské soutěže),**
- **zák. č. 256/2004 Sb. (zákon o podnikání na kapitálovém trhu),**
- **zák. č. 360/2004 Sb. (zákon o Evropském hospodářském zájmovém sdružení),**
- **zák. č. 627/2004 Sb. (zákon o evropské společnosti),**
- **zák. č. 134/2016 Sb. (zákon o veřejných zakázkách),**
- **zák. č. 104/2008 Sb. (zákon o nabídkách převzetí),**
- **zák. č. 125/2008 Sb. (zákon o přeměnách obchodních společností a družstev),**
- **zák. č. 99/1963 Sb. (OSŘ),**
- **zák. č. 216/1994 Sb. (zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů),**
- **zák. č. 182/2006 Sb. (o úpadku a způsobech jeho řešení),**

Vedlejší (často i vnější prameny) právní úpravy:

- **judikatura soudů a jiných orgánů** (včetně Soudního dvora EU),
- **obchodní podmínky (dle § 1751 ObčZ)** – např. Všeobecné smluvní podmínky České leasingové a finanční asociace, nebo jedné ze smluvních stran,
- **vykládací pravidla (§ 1754 ObčZ)** – smluvní strany mohou použít doložky obsažené ve vykládacích pravidlech, důležitou roli mají vykládací pravidla v mezinárodním obchodu, kde jsou používána ta pravidla, která vypracovala Mezinárodní obchodní komora v Paříži (např. INCOTERMS 2010)
- **obchodní zvyklosti (§ 9 ObčZ, § 2079 odst. 2 ObčZ a § 2097 ObčZ)** – mohou vyplývat buď ze zákona, nebo pokud se na ně smluvní strany odvolají ve smlouvě, důležité v mezinárodním obchodě – např. čl. 9 Úmluvy OSN o mezinárodní koupi zboží.
- **zásady soukromého práva, zejména zásada smluvní volnosti (§ 1 odst. 2 ObčZ, § 1725 ObčZ), a zásada poctivého obchodního styku (§ 3 odst. 2 písm. d/ ObčZ, § 6 a § 7 ObčZ)**

Systém obchodního práva:

Systém obchodního práva je možno rozdělit **na obecnou a zvláštní část:**

Obecná část zahrnuje například:

- právní postavení podnikatelů,
- jednání a účetnictví podnikatelů,
- obchodní firmu a práva na označení,
- obchodní rejstřík.

Zvláštní část zahrnuje například:

- právo obchodních společností (tzv. společenstevní právo),
- právo obligační (závazkové),
- právo soutěžní (právo hospodářské soutěže a nekalé soutěže)
- právo průmyslového a jiného duševního vlastnictví,
- právo cenných papírů,
- právo kapitálového trhu,
- rozhodování obchodních sporů,
- insolvenční právo,

Zásady obchodního práva:

- **Jako základní principy regulace závazkových vztahů v obchodním zákoníku bylo možné vytknout následující:**

- - zásada jednotnosti soukromého práva,
- zásada svrchovanosti zákona (*orgán veřejné moci může pouze to, co mu zákon umožňuje, kdežto občan může všechno, co mu zákon nezakazuje*),
- zásada rovnosti účastníků obchodních závazkových vztahů,
- zásada smluvní svobody,
- zásada dispozitivnosti právní úpravy,
- zásada bezformálnosti právních jednání,
- zásada profesionality a poctivosti v obchodních jednáních,
- zásada dodržování a plnění smluv (*pacta sunt servanda*),
-

Pojem „podnikání“ vymezen nepřímo přes osobu podnikatele (§ 420 ObčZ) – podnikání je činnost, kterou provádí podnikatel a naplňuje kumulativně všechny znaky dané zákonem:

- **výdělečná činnost,**
- **vykonávaná podnikatelem samostatně,**
- **na jeho vlastní účet a odpovědnost,**
- **se záměrem činit tak soustavně,**
- **za účelem dosažení zisku,**
- **živnostenským nebo jiným obdobným způsobem.**

Podnikatel je vymezen **funkčně – věcně**. Kdo vykonává podnikatelskou činnost splňující kumulativně zákonné podmínky, je podnikatel, aniž by k tomu potřeboval podnikatelské oprávnění – důvod: a) ochrana spotřebitele, b) stanovení splatnosti ceny za dodávku (do 30 dnů dle § 1963 ObčZ) – podnikatelem je každý, kdo uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či se samostatným výkonem svého povolání (i zprostředkovatel, ale též veřejný ústav – nemocnice aj., tedy i osoba, která nesplňuje všechny znaky uvedené výše (§ 420 odst. 2 ObčZ).

Za podnikatele se považuje osoba zapsaná v obchodním rejstříku (§ 421 odst. 1 ObčZ).

Za podnikatele se považuje osoba, která má živnostenské nebo jiné podnikatelské oprávnění (§ 422 ObčZ).

Spotřebitel je člověk (fyzická osoba), která mimo rámec svého podnikání nebo samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná (§ 419 ObčZ).

Podnikatelem: fyzická osoba (člověk)

x

právnícká osoba

- **právní osobnost** (dříve právní subjektivita)
- **svéprávnost** (způsobilost k právním úkonům)

Jiné pojmy: obchodní závod, pobočka, odštěpný závod

Člověk jako podnikatel:

plná svéprávnost:

- **18 let** (§ 30 odst. 1 ObčZ) – **nezletilý** – (§ 31 ObčZ) – může samostatně provozovat obchodní závod se souhlasem zákonného zástupce a s přivolením soudu,
- uzavřením manželství (§ 30 odst. 2 ObčZ).

Právnícká osoba jako podnikatel:

vymezení PO je v § 20 ObčZ.

- ustavuje se **zakladatelským právním jednáním** (§ 122 ObčZ),
- **vznikají zápisem do veřejného rejstříku** (obchodní korporace **zápisem do obchodního rejstříku**) (§ 126 ObčZ),
- **zanikají výmazem z veřejného rejstříku** (§ 185 ObčZ),
- je-li právnícká osoba **zřízena zákonem**, vzniká nabytím účinnosti zákona (§ 126 ObčZ), zápis do veřejného rejstříku má pouze deklaratorní povahu,
- zákon stanoví, kdy je třeba k vzniku právnícké osoby **rozhodnutí orgánu veřejné moci** (např. ministerstva u státních podniků) (§ 126 odst. 2 ObčZ).